

การประยุกต์ใช้บรรพชาของพุทธทาสภิกขุในแนวทางการเสริมสร้าง
พหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*
THE HERMENEUTIC APPLICATION OF BUDDHADASA BHIKKHU IN
STRENGTHENING RELIGIOUS PLURALISM IN CONTEMPORARY THAI
SOCIETY FOR PEACEFUL LIVING

พระครูปริยัติกิจจาภิรม (กระจาย รวิวัฒน์)

Phrakru Pariyatkitchaphirom (Krajai Raviwanno)

พิน ดอกบัว

Fuen Dokbua

สวัสดิ์ อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand

E-mail: lasawatt@stjohn.ac

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบรรพชาปริวรรตศาสตร์ที่จะนำไปสู่พหุนิยมทางศาสนาในสังคมปัจจุบัน 2) ศึกษาการอรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุ 3) วิเคราะห์และประเมินคุณค่าการประยุกต์ใช้บรรพชาปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุในการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน 4) สร้างองค์ความรู้ใหม่และและรูปแบบการเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสาร นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า บรรพชาปริวรรตศาสตร์ที่จะนำไปสู่พหุนิยมทางศาสนาในสังคมปัจจุบัน เป็นแนวคิดที่เชื่อว่าในโลกนี้มีหลายศาสนา มีหลักคำสอนและรูปแบบวิถีปฏิบัติที่แตกต่างกัน ทุกคนต้องศึกษาหลักคำสอนในศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น เพื่อให้เกิดความรู้ที่ถูกต้อง การอรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุ เป็นการอรรถปริวรรตเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างศาสนา เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตน ต้องการให้ทุกคนถอนตัวออกมาจากวัตถุนิยมผ่านการอรรถปริวรรตด้วยทฤษฎีภาษาคน ภาษาธรรม คุณค่าการประยุกต์ใช้บรรพชาปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุในการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน เกิดคุณค่าในด้านการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ การเสริมสร้างสังคมสันติสุข การเสริมสร้างสังคมสมานฉันท์ และการเสริมสร้างสังคมแห่งการตื่นรู้ องค์ความรู้ใหม่และและรูปแบบการ

* Received 7 May 2020; Revised 22 June 2020; Accepted 23 June 2020

เสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนา เกิดองค์ความรู้ใหม่ คือ โมเดลการเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนา “4K1P” คือ รู้ตนเอง รู้ผู้อื่น รู้ร่วมกัน รู้วิธีการ และสังคมสันติสุข

คำสำคัญ: อรรถปริวรรต, พุทธทาสภิกขุ, การเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนา

Abstract

The objectives of this article were: 1) to study concepts, theories related to hermeneutic science leading to religious pluralism in contemporary society, 2) to study the doctrine's hermeneutics of Buddhadasa Bhikkhu, 3) to analyze and evaluate the applicative values of doctrine's hermeneutics of Buddhadasa Bhikkhu in promoting religious pluralism in the present Thai society 4) to create a new body of knowledge and model of promoting religious multi - culture. This research was qualitative research focusing on document study. The presentation was by the analytical description. The results of research were found as follows: The concepts, theories related to hermeneutic science that will lead to religious pluralism in contemporary society. It is a concept that is believed that there are many religions in this world, Is a concept that is believed that in this world, there are many religions, There are different doctrines and practice methods. Everyone must study the doctrine of the religion they respect and other religions to create correct knowledge. The hermeneutic on the doctrine of Buddhadasa Bhikkhu, It is hermeneutic for understanding interfaith so that everyone can reach the heart of their religion and want everyone to withdraw from materialism through the hermeneutic by everyday - dharma language theory. The value of the application of the hermeneutics of Buddhadasa Bhikkhu in promoting religious pluralism in the present Thai society. Creating in terms of promoting a learning society, promoting a peaceful society, strengthening reconciliation society and enhancing a society of awareness. A new body of knowledge and model of religious multi-cultural promotion. Creating a new body of knowledge, such as the model for strengthening religious pluralism "4K1P", means self - knowledge, knowing others, sharing knowledge, methods and peaceful society.

Keywords: Hermeneutic, Buddhadasa Bhikkhu, Strengthening Religious Pluralism

บทนำ

โลกยุคปัจจุบัน เป็นโลกแห่งความหลากหลาย ทุกบริบทของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ล้วนมีความหลากหลาย เช่น ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา รวมถึง ประเพณีวัฒนธรรมและวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จากประเด็นความหลากหลายที่กล่าวมา หลายครั้งที่เป็นสาเหตุนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรง จนบางครั้งเป็นชนวนกลายเป็นสงคราม เช่น สงครามครูเสด เป็นสงครามที่สงครามหลักของโลกทำการห้ามนั่นกันประวัติศาสตร์ ว่ากันว่าสงครามในครั้งนั้น กินเวลากว่า 200 ปี เป็นสงครามต่อเนื่องที่ยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ (Dr.Know., 2557) หรือ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในรัฐยะไข่ ประเทศพม่า ที่เป็ความขัดแย้งระหว่างชาวพุทธกับชาวมุสลิมที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2012 (พ.ศ. 2555) ทำให้ชาวมุสลิมและชาวพุทธเสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก ตลอดจนบ้านเรือนและอาคารกว่า 500 หลังถูกเผาทำลาย (เอนกชัย เรืองรัตนกร , 2558) แนวคิดพหุนิยมทางศาสนา (Religious Pluralism) ถือเป็นแนวคิดที่สำคัญของวงการปรัชญาและศาสนา โดยจอห์น ฮิก (John Hick) ได้เสนอแนวความคิดว่า ฐานะของศาสนาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนาที่เป็นกระแสหลักอย่างศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ฮินดู ฯลฯ สามารถเข้าถึงความจริงได้เท่ากันเพราะ ฮิกให้เหตุผลว่า “ทุกศาสนามีส่วนที่คล้ายคลึงกัน คือ การเปลี่ยนเอาตัวเองเป็นศูนย์กลางไปสู่การเอาความจริงเป็นศูนย์กลาง” (Hick John., 1985) สำหรับพุทธทาสภิกขุ ท่านมองถึงจุดยืนพหุนิยมทางศาสนาว่า “สรุปแล้ว ธรรม ก็หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นทั้งเหตุและผล ปรัชญาการณต่าง ๆ และตัวคำสอนเพื่อการปฏิบัติให้บรรลุถึงผล ทั้งสิ่งที่มีรูปและไม่มีรูป ธรรมมีความหมายกว้างมาก และส่วนหนึ่งก็มีความหมายเท่ากับ คำว่า God หรือยะโฮวา อ้าหล่า หรือพรหม อิศวร นารายณ์ ในศาสนาฮินดู ที่แยกพระเจ้าออกเป็น 3 ก็เป็นการแยกหน้าที่ให้ต่างกันเท่านั้น เมื่อพูดถึงส่วนรวมแล้ว พระเจ้าของทุกศาสนากับ ธรรมะในปริยายหนึ่ง ก็มีหน้าที่อย่างเดียวกัน” (พุทธทาสภิกขุ, 2519) อย่างไรก็ตาม ความเห็นต่างก็มีปรากฏอยู่ในทุกศาสนา และนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งระหว่างศาสนา ความขัดแย้งระหว่างนิกายที่เกิดขึ้นในอดีตต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาที่นำไปสู่ความขัดแย้งมักมีความเชื่อทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง ก็คือ ความคิดเห็นที่แตกต่างและความยึดมั่นถือมั่นในความเชื่อของตนเองเป็นใหญ่จนไม่เคารพและไม่ยอมรับในความคิดความเชื่อที่แตกต่าง ในที่สุดก็นำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงจนกลายเป็นสงครามที่เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตผู้คนและอาคารบ้านเรือน

ด้วยความสนใจในประเด็นของแนวคิดปรัชญาพหุนิยมทางศาสนาของพุทธทาสภิกขุ ที่ผู้วิจัยมั่นใจว่า จะเป็นแง่มุมใหม่เกี่ยวกับการศึกษาศาสนาทั้งศาสนาที่ตนเองนับถือและศาสนาอื่น ๆ อันจะส่งผลไปสู่การอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมที่ความหลากหลายอย่างเช่นปัจจุบันอย่างสงบร่มเย็น ประกอบกับผู้วิจัย ที่มีภูมิหลังอยู่ในพื้นที่ภาคใต้ มีความรับผิดชอบสนองงานคณะสงฆ์ที่อยู่ท่ามกลางสองศาสนาหลัก คือ พระพุทธศาสนาและศาสนาอิสลาม กล่าวได้ว่า มี

หลายกิจกรรมที่จะต้องปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันอย่างในเขตพื้นที่อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอเทพา และอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา แต่เมื่อมองไปในหลายพื้นที่ของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ไม่สามารถปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันได้ และนำไปสู่ปัญหารุนแรงดังที่ทราบกันอยู่ การถ่ายทอด คำสอนผิด ๆ หรือการบิดเบือนคำสอนที่แท้จริงถือเป็นปัญหาสำคัญของพื้นที่ภาคใต้ และไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า มีศาสนิกเป็นเป็นจำนวนมากที่เกิดความเข้าใจผิดในหลักคำสอนของศาสนา และเป็นชนวนนำไปสู่ความรุนแรงในพื้นที่ ผู้วิจัยมองว่า การประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตคำสอนที่ถูกต้องเพื่อความเข้าใจอันดีร่วมกันของทั้งสองศาสนาย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ศาสนิกทุกคน โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และบางอำเภอของจังหวัดสงขลา สามารถปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันและมีชีวิตร่วมกันได้อย่างสันติ พุทธทาสภิกขุ ได้ใช้วิธีการอรรถปริวรรตมาเป็นเครื่องมือในการอธิบายหรือการตีความหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อสื่อสารให้ทุกคนเข้าใจถึงเนื้อแท้และเป้าหมายสูงสุดของทุกศาสนาท่านอธิบายว่า “ศาสนาทุกศาสนามีจุดมุ่งหมายอันเดียวกัน คือ มุ่งให้มนุษย์ได้รับสิ่งที่ดีที่สุดด้วยกันทั้งนั้น และหัวใจสำคัญของศาสนาทุกศาสนามุ่งหมายที่จะทำลายความเห็นแก่ตัวทั้งสิ้น” (พุทธทาสภิกขุ, 2526) หรืออย่างที่ท่านอธิบายว่า “เราต้องถือว่า เราเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมด ในสากลจักรวาลนี้ ฉะนั้น เราไม่มีเหตุผลที่จะรังเกียจกัน เราไม่มีเหตุผลที่จะปฏิเสธไม่ช่วยเหลือกัน ให้ถือว่าเรามีพระเจ้าร่วมกัน ถ้าเลือกนอกหรือรูปร่างของพระเจ้าไม่ใช่ออย่างเดียวกัน แต่เนื้อในจะต้องเป็นอย่างเดียวกัน คือ เป็นกฎของธรรมชาติอันศักดิ์สิทธิ์” (พุทธทาสภิกขุ, 2528) โดยมีความสอดคล้องกับปณิธาน 3 ของท่าน คือ 1) ทำความเข้าใจระหว่างศาสนาให้จงได้ 2) ทำให้ทุกคนเข้าใจแห่งศาสนาของตน และ 3) ช่วยให้ทุกคนถอนตัวออกมาจากวัตถุนิยม คือ ความลุ่มหลงในเรื่องเนื้อหนัง (พุทธทาสภิกขุ, 2528)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ถือเป็นมูลเหตุแรงจูงใจที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเพื่อต้องการค้นหาคำตอบเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตของพุทธทาสภิกขุในการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาว่าเป็นอย่างไร มีความสำคัญต่อศาสนิกในทุศาสนาอย่างไร พร้อมทั้งการประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุนำไปสู่การเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนาได้อย่างไร ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนาเพื่อสันติสุขในสังคมปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอรรถปริวรรตศาสตร์ที่จะนำไปสู่พหุนิยมทางศาสนาในสังคมปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาการอรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุ
3. เพื่อวิเคราะห์และประเมินคุณค่าการประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุในการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และและรูปแบบการเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary research) มีขั้นตอนวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาวิจัยทางเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาโดยการแบ่งตามแหล่งข้อมูล ดังนี้

1.1 ค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

1.2 ค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อรรถกถา หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอรรถปริวรรตศาสตร์ การอรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุ การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าการประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุในการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันโดยการศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องทุกประเภท

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาทั้งหมด ทำการวิเคราะห์ ตรวจสอบความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่วางไว้

4. สรุปผลการวิจัยและนำเสนอข้อมูล

หลังจากทำการตรวจสอบความถูกต้องความสอดคล้องและความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูลแล้ว จึงนำข้อมูลที่ได้นำมาเขียนบรรยายตามหลักวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอรรถปริวรรตศาสตร์ที่จะนำไปสู่พหุนิยมทางศาสนาในสังคมปัจจุบัน

แนวคิดพหุนิยมทางศาสนา เป็นแนวคิดที่มีความเชื่อว่าในโลกนี้มีหลายศาสนาแต่ละศาสนามีหลักคำสอนและรูปแบบวิถีปฏิบัติที่แตกต่างกัน การนำแนวคิดพหุนิยมทางศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยการศึกษาหลักคำสอนในศาสนาที่ตนนับถือและศึกษาหลักคำสอนของศาสนาอื่นเพื่อให้เกิดความรู้ที่ถูกต้อง ซึ่งจะช่วยให้สังคมปัจจุบันเกิดความสงบสุข

2. การอรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุ

พุทธทาสภิกขุ เป็นนักอรรถปริวรรตหลักคำสอนที่ได้ศึกษาหลักคำสอนทั้งในพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ จนแตกฉาน มีปณิธานเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างศาสนา เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตน ต้องการให้ทุกคนถอนตัวออกมาจากวัฏฏะนิยมผ่านการอรรถปริวรรตด้วยทฤษฎีภาษาคนภาษาธรรม โดยมีเป้าหมายที่สำคัญที่สุด คือ การเกิดสันติภาพที่ยั่งยืนของมนุษยชาติ

3. การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าการประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุในการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าการประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุในการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน พบว่า เกิดคุณค่าอย่างมหาศาล โดยเฉพาะในด้านการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้านการเสริมสร้างสังคมสันติสุข ด้านการเสริมสร้างสังคมสมานฉันท์ และด้านการเสริมสร้างสังคมแห่งการตื่นรู้ เมื่อมนุษย์ได้ศึกษาเรียนรู้การอรรถปริวรรตหลักคำสอนต่าง ๆ ของพุทธทาสภิกขุจนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องแล้ว จากนั้นนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้สังคมเกิดความสงบสุขอย่างแน่นอน

อภิปรายผล

1. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอรรถปริวรรตศาสตร์ที่จะนำไปสู่พหุนิยมทางศาสนาในสังคมปัจจุบัน

พหุนิยมทางศาสนา มีแนวคิดที่ว่า ในโลกนี้มีหลายศาสนา มีความเชื่อที่หลากหลาย ทุกศาสนามีหลักคำสอนและหลักปฏิบัติเป็นของตนเอง มีวัฒนธรรมและรูปแบบการดำเนินชีวิตเป็นของตนเอง ทุกคนมีฐานะที่เท่าเทียมกัน ทุกคนมีอิสรภาพในความเชื่อที่หลากหลาย

อรรถปริวรรตทางศาสนา เป็นการตีความคำสอนทางศาสนาเพื่อสื่อสารให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันของสมาชิกในสังคม อันจะส่งผลไปสู่การดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมที่มีความหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับ นภเดช กาญจนะ ที่กล่าวว่า พหุนิยมทางศาสนา คือ ทศนะที่เห็นว่าฐานะของศาสนาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนาที่เป็นกระแสหลักอย่าง พระพุทธศาสนา ศาสนาคริสต์ ศาสนาฮินดู ศาสนาอิสลาม ฯลฯ ให้ยอมรับการมีอยู่ของศาสนาต่าง ๆ ในฐานะที่เท่าเทียมกัน (นภเดช กาญจนะ, 2539) และยังสอดคล้องกับ ปฐมัม บัญศรีตัน ที่ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการตีความคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า แนวคิดและทฤษฎีการตีความทางพระพุทธศาสนาและทางตะวันตกมีเป้าหมายเพื่อให้เข้าใจถึงความจริงตามถูกต้องดีงามผ่านการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารจึงมีพัฒนาการทั้งทฤษฎีและวิธีการตีความมาโดยลำดับเช่นกัน แต่มีความแตกต่างกันในรายละเอียดด้านทฤษฎีและวิธีการตีความทางตะวันตกมี 3 ทฤษฎีหลักที่มีจุดเน้นที่แตกต่างกันในการค้นหาความสมบูรณ์

คือ ทฤษฎีที่ถือผู้สื่อความเป็นศูนย์กลาง ทฤษฎีที่ถือคัมภีร์เป็นศูนย์กลาง และทฤษฎีที่ถือผู้อ่านเป็นศูนย์กลาง ในขณะที่ทฤษฎีการตีความทางพระพุทธศาสนามีนัยบ่งชี้ว่า การจะค้นหาความหมายสมบูรณ์ได้นั้น จะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ คือ ให้ความสำคัญทั้งแก่ผู้สื่อความคัมภีร์ ผู้อ่าน และบริบททางสังคมของผู้สื่อความคัมภีร์และผู้อ่าน ที่ต้องมีความเชื่อมโยงอิงอาศัยกันและกัน จึงอาศัยนัยดังกล่าวและเสนอเป็นรูปแบบการตีความคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท เมื่อนำมาวิเคราะห์การตีความเรื่องมั่งสวริติของสำนักสันตโตโคก และการตีความเรื่องนิพพานของสำนักวัดพระธรรมกายพบว่า สำนักสันตโตโคกใช้การตีความแบบยึดผู้อ่านเป็นหลัก และบางแห่งได้ใช้การตีความยึดผู้สื่อความเป็นหลัก สำนักวัดพระธรรมกายใช้การตีความแบบยึดผู้อ่านเป็นหลัก และอ้างอิงคัมภีร์ต่าง ๆ มาสนับสนุนการตีความของตน (ปรุตม์ บุญศรีตัน, 2550)

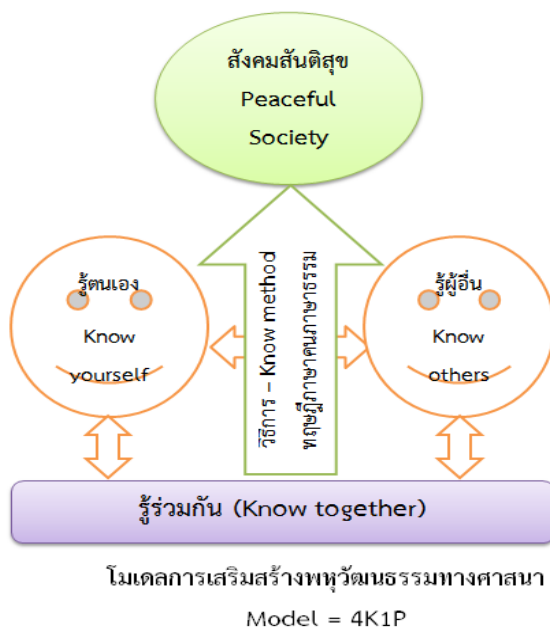
2. การอรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุ

พุทธทาสภิกขุ มองว่า หัวใจของทุกศาสนาก็มีคุณค่าร่วมกัน คือ ต้องการให้ทุกคนพ้นจากความทุกข์และเข้าถึงความดีอันสูงสุด ความเป็นพหุนิยมทางศาสนาของพุทธทาสภิกขุ ยืนยันได้ด้วยปณิธาน 3 ประการ ได้แก่ 1) ทำความเข้าใจระหว่างศาสนาให้แจ้งได้ 2) ทำให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตน และ 3) ช่วยให้ทุกคนถอนตัวออกมาจากวัฏฏะนิยม คือ ความลุ่มหลงในเรื่องเนื้อหนัง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของหิมพรรณ รักแตงาม ที่ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิข นัท ฮันท์” พบว่า ดิข นัท ฮันท์ มีหลักการตีความสำคัญ 4 ประการ คือ การตีความเพื่อหาหลักคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธเจ้า ซึ่งได้แบ่งเป็น 2 กรณี คือ การตีความเพื่อหาคำสอนดั้งเดิม (Original Teaching) ของพระพุทธเจ้า และการตีความเพื่อเจตนารมณ์ที่แท้จริง (True intention) ของพระพุทธเจ้า การตีความแบบจิตวิจักขณ์ ซึ่งเป็นการตีความที่ให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์ตรงที่เกิดขึ้นแก่จิตในการรับรู้ความจริงอย่างที่เป็นจริง การตีความโดยประยุกต์ให้ปฏิบัติได้จริง โดยพิจารณาถึงบริบทของผู้ฟังและสังคมในขณะนั้น ๆ และการตีความแบบอภิปรัชญา หลักการตีความทั้งสี่นี้แทรกอยู่ในกระบวนการตีความ อันประกอบด้วย ส่วนรับเข้า (Input) หรือพระสูตรต่าง ๆ ตลอดจนกระบวนการ (Process) อันประกอบด้วยกระบวนการทำความเข้าใจ และกระบวนการเพื่อสื่อความ และส่วนส่งออก (Output) หรือผลที่ได้รับจากการตีความ (หิมพรรณ รักแตงาม, 2550) และยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสงวน หล้าโพทนัน และคณะ เรื่อง “การตีความหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุตามหลักอรรถปริวรรตศาสตร์ของพอล ริเคอร์กับพระพุทธศาสนาเถรวาท” ที่พบว่า หลักการตีความของพุทธทาสภิกขุและพอล ริเคอร์มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ต้องการเผยแผ่และรักษาคำสอนของแต่ละศาสนาที่ตนนับถือ มีวิธีการคล้ายคลึงกันคือเป็นแบบไยแมงมุมคือการ หาความหมายจากจุดเริ่มต้นและขยายไปสู่บริบทหรือเขตในการแสวงหาความและหลักโดยไม่ทิ้งจุดเริ่ม (สงวน หล้าโพทนัน และคณะ, 2556)

3. วิเคราะห์และประเมินคุณค่าการประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตหลักคำสอนของพุทธทาสภิกขุในการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน สามารถสรุปผ่านงานอรรถปริวรรตคำสอนสำคัญ ได้แก่ คำสอนเรื่องพระเจ้า เรื่องอายตนะ เรื่องความตาย เรื่องสันติภาพ และเรื่องศาสนา โดยทุกคำสอนที่มีการอรรถปริวรรตส่งผลให้เกิดคุณค่าและมีผลต่อการประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาติเรก เทพนม ที่ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาจุดยืนแบบพหุนิยมทางศาสนาของพุทธทาสภิกขุ” พบว่า แนวคิดเรื่องการมองศาสนาอื่นของพุทธทาสในช่วงแรกของการเผยแผ่คำสอนของท่านจะเป็นไปในลักษณะแบ่งแยก อย่างไรก็ตาม คาคว่าหลังจากที่ท่านพิจารณาเห็นว่าไม่เกิดประโยชน์ต่อการเผยแผ่ศาสนา เพราะการมองว่าใครดีกว่าใคร ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างศาสนา จุดยืนของท่านจึงเปลี่ยนไป มองเห็นว่า ศาสนาอื่นก็มีส่วนที่ดี แต่ที่ดีที่สุด คือ ศาสนาพุทธ ซึ่งก็เป็นแนวคิดแบบควบรวม หลังจากปณิธาน 3 ประการ ท่านก็เปลี่ยนแนวคิดที่จะมาหาจุดเชื่อมโยงระหว่างศาสนา ก็พบว่า ทุกศาสนามีลักษณะที่เหมือนกัน คือ การเปลี่ยนจากการเอาตัวเองเป็นศูนย์กลางสู่การเอาความจริงเป็นศูนย์กลางซึ่งแต่ละศาสนาจะเรียกความจริงว่า อะไรก็ตาม แต่ขึ้นอยู่กับภาษาของศาสนา เครื่องมือที่จะนำมาใช้เป็นจุดเชื่อมโยงความเข้าใจคำสอนระหว่างศาสนาของท่าน คือ แนวคิดเรื่องภาษาคน ภาษาธรรม (พระมหาติเรก เทพนม, 2554)

4. องค์ความรู้ใหม่และและรูปแบบการเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนา

ภาพที่ 1 โมเดลการเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนา

จากภาพข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้ อรรถปริวรรตของพุทธทาสภิกขุในแนวทางการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งมีโมเดล (4K1P) คือ การเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนา โดยมีคำอธิบาย ดังนี้

K1 = Know yourself (รู้ตนเอง) หมายถึง การเรียนรู้หลักคำสอนที่เป็นแก่นแท้ ในศาสนาของตนอย่างถูกต้อง, K2 = Know others (รู้ผู้อื่น) หมายถึง การเรียนรู้หลักคำสอนที่ ถูกต้องในศาสนาอื่น ๆ เพื่อการปรับประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่าง สันติ, K3 = Know together (รู้ร่วมกัน) หมายถึง การเรียนรู้หลักคำสอนทางศาสนาของตนเอง และของผู้อื่นอย่างถูกต้อง, K4 = Know method (รู้วิธีการ) หมายถึง การเข้าใจถึงวิธีการศึกษา เรียนรู้หลักคำสอนทางศาสนาของตนเองและผู้อื่นอย่างถูกต้องผ่านทางทฤษฎีภาษาคนภาษา ธรรมของพุทธทาสภิกขุเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนาเพื่อการอยู่ร่วมกันใน สังคม, 1P = Peaceful Society (สังคมสันติสุข) หมายถึง การนำเอาหลักการทั้ง 4 อย่างมา บูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสันติ อันถือเป็น เป้าหมายสุดท้ายของมนุษยชาติ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวคิดพหุนิยมทางศาสนา เป็นแนวคิดที่มีความเชื่อว่าในโลกนี้มีหลายศาสนาแต่ละ ศาสนามียุทธศาสตร์และรูปแบบวิถีปฏิบัติที่แตกต่างกัน การนำแนวคิดพหุนิยมทางศาสนามา ประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมไทยปัจจุบัน จะช่วยให้สังคมเกิดสันติสุขที่ยั่งยืน ในสังคมไทยนั้น พุทธทาสภิกขุ กล่าวได้ว่า เป็นนักอรรถปริวรรตหลักคำสอนทางศาสนาที่มี ความแตกฉานอย่างยิ่ง ท่านมีปณิธานเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างศาสนา มุ่งให้ทุกคนเข้าถึง หัวใจแห่งศาสนาของตน และต้องการให้ทุกคนถอนตัวออกมาจากวัตถุนิยมผ่านการอรรถ ปริวรรตด้วยทฤษฎีภาษาคนภาษาธรรม โดยมีเป้าหมายที่สำคัญที่สุด คือ การเกิดสันติภาพที่ ยั่งยืนของมนุษยชาติ และการเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมทางศาสนาเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม อย่างสันติสุข สามารถนำมาปฏิบัติให้เกิดผลจริงในชีวิตประจำวันได้จริงผ่านโมเดล “4K1P” ได้แก่ การเรียนรู้ตนเอง การเรียนรู้ผู้อื่น และการเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยวิธีการศึกษาผ่านทฤษฎี ภาษาคนภาษาธรรม โดยมีเป้าหมาย คือ การอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

นภาเดช กาญจนะ. (2539). พหุนิยมทางศาสนาของจอห์นฮิก กับปัญหาเกี่ยวกับความเป็นจริง. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาปรัชญา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ปรุทม์ บุญศรีตัน. (2550). รูปแบบการตีความคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาดิเรก เทพนม. (2554). การศึกษาจุดยืนแบบพหุนิยมทางศาสนาของพุทธศาสนิกชน. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พุทธศาสนิกชน. (2519). ธรรมบรรยาย ระดับมหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: หจก.การพิมพ์พระนคร.
- _____ (2526). อะไร คืออะไร. กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิ.
- _____ (2528). ใจความแห่งคริสต์ธรรมเท่าที่ชาวพุทธควรทราบ หนังสือชุดธรรมโฆษะหมวดที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิ.
- สงวน หล้าโพนทัน และคณะ. (2556). การตีความหลักคำสอนของพุทธศาสนิกชนตามหลักอรรถปริวรรตศาสตร์ของพอลรีเคอร์กับพระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์.
- หิมพรรณ รักแตงาม. (2550). การศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิซ นัท ฮันท์. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เอนกชัย เรืองรัตนกร. (2558). บทบาทของอุดมการณ์ “พุทธศาสนา - ชาตินิยมสุดโต่ง” กับความขัดแย้งระหว่างชาวพุทธะไ่กับชาวมุสลิมโรฮิงญา. วารสารสังคมศาสตร์, 11(2), 73 - 98.
- Dr.Know. (2557). ครูเสด : ในนามแห่งทางเขนศักดิ์สิทธิ์ สงครามศาสนาเลือดที่ไม่มีวันจบ. กรุงเทพมหานคร: ยิปซี.
- Hick J. (1985). Problems of Religion Pluralism. Hong Kong: Macmillan.